

Hjælp jeg har celleforandr

Af gynækologerne, overlæge Christine Felding og overlæge dr.med. Suzan Lenz, Privathospitalet Hamlet.

Fotos: Overlæge Lise Grupe Larsen og direktionsskretær Frank Behrendt.

Denne reaktion kan mange kvinder sikkert nikke genkendende til.

Du har været hos lægen og har fået taget en celleprøve fra livmoderhalsen (smear, pipetteprøve, kræftprøve). Ren rutine og taget som check i forbindelse med P-pillerecept, spiraloplægning, undersøgelse i forbindelse med abort, folkeundersøgelse eller ved graviditetskontrol. Måske er du gået til lægen på grund af udflåd, smerter i underlivet eller blødning.

Så kommer svaret – Du har celleforandringer eller,

på lægesprog positiv smear og skal undersøges nærmere. Straks føles det som om man har kræft – mindst. Men så galt er det heldigvis yderst sjældent. Langt de fleste positive smears er godartede.

Hvad er en celleprøve?

Som ordet celleprøve antyder er det cellerne fra livmoderhalsen, man undersøger.

Celleprøven tages ved en gynækologisk undersøgelse fra livmoderhalsen og livmodermunden med en lille børste og en vatpind. Du kan stort set ikke mærke det. Cellerne rulles ud på en glasplade, som sendes til mikroskopisk undersøgelse på laboratoriet og svaret kommer efter 1-2 uger.

Nogle får at vide at prøven er »uegnet«, og skal tages om. Dette skyldes at der ikke er nok celler på glaspladen, og det kan også være for der er kommet blod med, som skjuler cellerne. Blodet gør det altså vanskeligere at bedømme prøven. Den skal derfor helst ikke tages under menstruation. Ældre kvinder har tyndere slimhinder og lægen kan derfor have problemer med at få celler nok fra livmoderhalsen. En ny prøve vil som regel give celler nok.

De fleste får at vide at prøven var normal, men en hel del kvinder får at vide at der var »celleforandringer« eller »tegn på betændelse«,

som skal undersøges nærmere.

Mange bliver sendt til gynækolog eller til gynækologisk specialafdeling på sygehuset til nærmere undersøgelse og behandling.

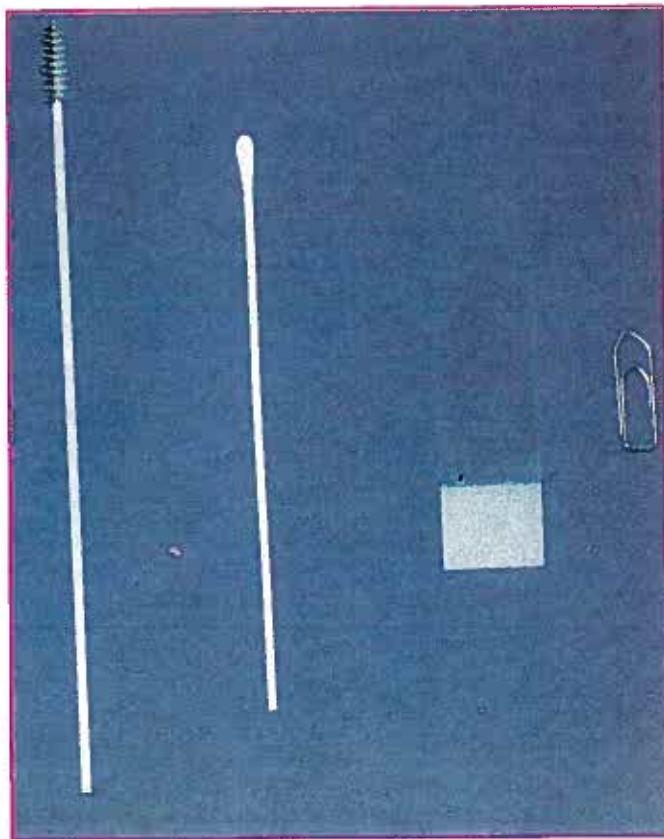
Lægerne ved, at det ofte er en belastning for en kvinde at få at vide at hun har celleforandringer. Men celleprøven er til for at afsløre tidlige stadier af livmoderhalskræft – på det tidspunkt hvor behandlingen er let og giver fuld helbredelse. Omkostningerne ved sådanne undersøgelser er, som ved alle andre screeningsprogrammer, at mange bliver urolige uden grund, men det er den pris vi betaler for at vore søstre kan få helbredt kræft på det tidlige stadie.

Udtrykket »celleforandringer« dækker dog over mange forskellige ting.

Atypi

Atypiske celler er celler, der ser lidt »underlige« ud. Atypiske celler skyldes betændelse med virus, svamp, bakterier, eller andre mikroorganismer.

HPV-virus (Human Papilloma Virus) er ofte grunden. Dette virus kan desuden give kønsvorter (kondylomer). Også »flade« kondylomer skyldes HPV-Virus og de kan ses omkring livmodermunden i et forstørrelsesapparat (kolposkop). Kondylomer behandles med pensling, fryssning, brænding eller laser, men de er ofte svære at ud-

Børste, vatpind og glasplade som vi bruger til celleprøven.

Dringer

rydde, da virus sidder dybt i cellerne. Celleforandringerne er imidlertid som regel ganske uskylde.

HSV-Virus (Herpes Simplex Virus), er i familie med det virus som forårsager forkølelssår. Herpes på skamlæberne mærker du, når der er udbrud. Mellem udbruddene hviler hviler virus i cellerne. Herpes i skeden og på livmodermunde mærker du ikke, men hvis celleprøven er taget i forbindelse med udbrud, kan den indeholde atypiske celler.

Svamp ses ofte i celleprøver, laboratoriet kan ikke bedømme prøven og ber om en ny efter at svampeinfektionen er behandlet. Lægen kan behandle med for eksempel Diflucan og derefter skal der tages en ny celleprøve.

Trichomonas og Gardnerella er amøbelignende mikroorganismer som også ses i celleprøver. De giver ofte udflåd, som lugter ubehageligt. Disse mikroorganismer kan behandles med Flagyl, som samtidig gives til partneren.

Chlamydia er en lille bakterie som ofte er skyld i underlivsbetændelse og som giver udflåd og dermed betændelsestegn i celleprøven. Den kan behandles med antibiotika, for eksempel erythromycin eller tetracyklin både til kvinden og hendes partner.

Andre bakterier ses også og bør behandles før man bedømmer en celleprøve.

Hvis der efter behand-

ling af en eventuel betændelse stadig er atypi, gå man videre med de samme undersøgelser som for dysplasi.

Dysplasi

Næste trin i svaret på celleprøven er dysplasi som dækker over »egentlige« celleforandringer det vil sige måske forstadier til livmoderhalskræft. Her findes flere grader.

Giver celleprøven mistanke om dysplasi eller viser den stadig atypi efter behandlet betændelse, går gynækologen videre med undersøgelserne. Der skal nu bruges prøver, hvor cellerne sidder sammen – vævsprøver, og der skal kigges med forstørrelse (Kolposkop) direkte på livmoderhalsen.

Somme tider kan gynækologen ligefrem se celleforandringerne gennem kolposkopet og tage prøver fra det mistænkelige område. Der tages små nap af væv med en lille tang. Du føler det som trækninger i underlivet, hvis du overhovedet mærker det.

Med en lille tynd ske skræbes der lidt væv fra indersiden af livmoderhalsen. Begge dele gøres uden bedøvelse.

Af og til bløder det lidt efter prøverne, du skal have et bind på. Til tider bliver der lagt en gaze op i skeden i nogle timer.

Vævsprøverne lægges i formalin og sendes til mikroskopisk undersøgelse på laboratoriet.

Lette, middelsvære og svære celleforandringer

Lette forandringer kan man nøjes med at se an, ofte forsvinder de af sig selv. Man bør tage nye prøver

Christine Felding og Suzan Lenz ved kolposkopet (forstørrelsesapparatet) på undersøgelsesstuen.

efter 1/2 år. Kan kvinden ikke acceptere dette kan man fryse-behandle (kryo-behandle) livmoderhalsen. Dette tager nogle få minutter. Det er smertefrit og gøres uden bedøvelse.

På hospitalet kan man også laser-behandle, resultatet er det samme som ved frysning. Ulempen ved disse behandlinger er et rigeligt, vandigt, ofte ildelugtende udflåd i ca. 3 uger. Man tager en ny celleprøve 3 måneder efter indgrebet.

Middelsvære celleforandringer kan man også nøjes med at se an, men kun i ca. 3 måneder; hvis nye vævsprøver på det tidspunkt også viser det samme, går man videre til behandling; enten som overfor beskrevet, eller som nedenfor beskrevet for svære celleforandringer.

Svære celleforandringer. Her vil man på en effektiv måde fjerne alt det syge væv og det gøres ved en kegleoperation (conisatio). Keglen fjernes, enten med elektrisk slynge, kryo, kniv eller med laser. Ofte kan du vælge mellem fuld bedøvelse og lokalbedøvelse,

dog foregår kegleoperation med kniv altid i fuld bedøvelse.

Det fjernede væv, »keglen« sendes til mikroskopisk undersøgelse, også for at se om der er »frie rande« det vil sige om man har fået alt det syge væv væk. Efter operationen kan du have pletblødning eller brunligt udflåd i 10-14 dage. Er man uheldig kan der komme en større blødning, som kræver behandling, indenfor de første 2 uger.

Efter 3 måneder kontrolleres operationen med en ny celleprøve.

Overvejelser ved behandlingen

Hvis celleforandringerne bliver konstateret i forbindelse med graviditeten venter man som regel med yderligere undersøgelser til efter fødslen. Under graviditeten foretages kolposkopi og kun ved mistanke om alvorlige celleforandringer, tages vævsprøver hos en gravid.

Celleforandringer der konstateres i graviditeten har en tendens til at for-

svinde af sig selv. Ved smearkontrol 8 uger efter fødslen vil ca. halvdelen af celleprøverne være blevet normale.

Før i tiden var kegleoperation et ret stort indgreb, som krævede flere dages indlæggelse, men nyere metoder har gjort indgrebet hurtigere og indlæggel-

sestiden kortere. Efter en kegleoperation er man ofte sygemeldt i ca. 14 dage.

En kegleoperation giver ikke problemer hvis man bagefter vil være gravid. Hvis man har fået flere keglesnit og der er fjernet meget væv, kan enkelte have fået en svækket livmodermund. Generelt kan man

sige at behandlingen til dels er individuel og afhænger af celleforandringernes sværhedsgrad, hvor forandringerne sidder, samt af kvindens alder.

Kun ved vedvarende celleforandringer til trods for en eller to kegleoperationer eller ved celleforandringer hos ældre kvinder vil man

anbefale at få fjernet livmoderen.

Kræft og kræftforstadier

Den værste form for celleforandringer – livmoderhalskræft – er en alvorlig, men heldigvis ret sjælden sygdom. I Danmark rammes ca. 600 kvinder årlig.

For at forhindre kræftsygdommen i at udvikle sig, er det vigtigt at alle kvinder får taget en celleprøve med jævne mellemrum som screening. Sundhedsstyrelsen anbefaler at den første screeningsprøve bliver taget ved 23 års alder og gentages efter 1 år. Herefter er det kun nødvendigt med screening hver 3. år, såfremt der ikke har været påvist celleforandringer. Efter 40 års alderen er det nok men en ny prøve hvert 5. år. Screeningsprogrammet bliver brugt lidt forskelligt i de forskellige amter.

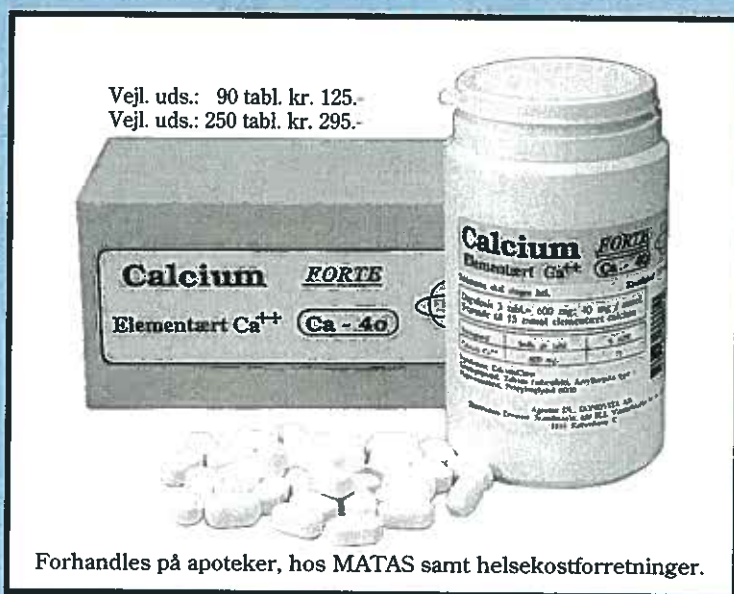
Hvem får celleforandringer?

Hvorfor får nogle kvinder celleforandringer, og andre ikke? Det ved man ikke helt sikker, men celleforandringer er ikke medfødte. Man ved at kvinder der huser HPV-virus på og omkring livmoderhalsen oftere har celleforandringer end andre. HPV-virus, kondylomer og herpes smitter ved samleje. Visse undersøgelser tyder på at mange og skiftende seksualpartnere øger risikoen for celleforandringer. Man har også vist at rygere oftere har celleforandringer end ikkerygere.

Husk, at jo tidligere man opdager en kræftsygdom eller dens forstadier, des nemmere er den at behandle.

Styrk dine knogler

- **CALCIUM FORTE** indeholder som det eneste på markedet 200 mg rent elementært calcium pr. tablet.
- **CALCIUM FORTE** indeholder en calciumcitratforbindelse, der har vist sig at have betydelig større optagelighed end andre calciumforbindelser.
- **CALCIUM FORTE** - et benhårdt alternativ, når det gælder calciumtilskud.
- Højt indhold af rent calcium i hver tablet.
- Dagsdosis: 3 tabletter

DONOVITA A/S · 3460 BIRKERØD
TELEFON 42 81 82 88